

Seminar “Müra või muusika muuseumis” kokkuvõte
11. mai 2015, Eesti Ajaloomuuseumi Suurgildi saal
Laura Kipper

Seminariga tähistas ICOM rahvusvahelist muuseumipäeva ja teemalise tervitusega juhatas seminari sisse ICOM Eesti Rahvuskomitee esimees Kersti Koll juhatahes ühtlasi sisse muuseumipäeva ja -öö nädala. “Tänavu peetakse Muuseumipäeva juba 38. korda ja muuseumi väärtustatakse kui jätkusuutliku ühiskonna toetajat. Selle suuna eesmärgiks on kutsuda muuseumid avatud dialoogi ühiskonnaga,” rääkis Kersti Koll.

Seminar “**Müra või muusika muuseumis**” käsitles laiemalt helide ja helitausta teemat. Kas heli võib olla muuseumide jaoks kasutamata ressurs? Ehk on mõnikord ka müra sobilik ja vajalik lisa näitusele? Päeva jooksul sai kuulda põnevaid arutlusi ja mõttekäike, aimu edukatest ja vähem edukatest helide kasutamise praktikatest ning jagada hulgaliselt küsimusi, vastuseid ja mõtteid.

Helilooja **Helena Tulve** rääkis helist, mürast ja muusikast muuseumi kontekstis. “Muuseum on muusade tempel ja muusika muusade kunst, seega midagi ühist neil on. Me tahame saada aimu olnust läbi emotsiooni ja selles mõttes on muusika väga sobilik. Heli ja hääli on isiklikud, muudavad kogemuse elusaks. Muuseum seostub vaikusega, igal ajal, olendil on oma vaikus, mis kuulub nende juurde, muuseumis saab õppida seda vaikust kuulama. Selleks peab olema ruum, sest vaikus on habras ja õrn heli, mis on kadumas ja vajab tähelepanu pööramist. Müra on selline heli, mis häirib konkreetsel hetkel konkreetset inimest. Heli võiks toetada süvenemist. Muuseum saab arendada kuulamisoskust, õpetada, kuidas vastu võtta objekti, teavikut või kunstiteost.”

Muusikaterapeut **Dali Kask** käsitles inimeste mõjutamist muusika abil avalikus ruumis.

“Helid mõjutavad inimese heaolu avalikus ruumis, loovad emotsioone ja meeldejäämist, mõjutavad seda, kuidas inimene tajub mingit ruumi, objekti või toodet. Heli tekitab tähelepanu, tekitab soovi liikuda - kas lähemale või kaugemale, suunab jääma ruumi kauemaks või lahkuma kiiremini.

Avalikus ruumis on muusika funktsiooniks keskkonna ilmestamine ja meeleolu suunamine.

Vaikses ruumis anonüümsus kaob, üksikud helid tõmbavad tähelepanu (ka mittesoovitud suunas), müraallikad tekitavad stressi (valgustus, ventilatsioon jms) ning ei ole võimalik saada tervikelamust.”

Muusikaterapeut **Alice Pehk** tutvustas muusika mõju kognitiivsete ülesannete sooritamisele ja õpiprotsessidele.

“Muusika puudutab mitmeid piirkondi aju, seetõttu on läbi muusika võimalik neid piirkondi ka arendada. Muusika stimuleerib erinevaid ajupiirkondi, suurendades aju plastilisust, samuti suureneb hallolluse tihedus ja paranevad kognitiivsed võimed. Muusika aktiveerib dopamiini vabastavaid neuroneid, alaneb stressihormoonide tase ja tõuseb nn mõnuhormoonide tase ning selle tulemusel paraneb meeleolu ja väheneb ärevus.

Taustamuusika soodustab visuaalselt nähtava kirjutatud teksti meeldejätmist, kuid ei soodusta kuulmise järgi õpitava meeldejätmist. Kui taustamuusika sisaldab teksti, siis mõjutab see negatiivselt mõlemat tüüpi info mõistmist. Korduvaid elemente sisaldav lihtsa struktuuriga muusika soodustab aju tegevust. Muusika toime on väga individuaalne, muusika vastuvõtt hõlmab kultuuri-, sotsiaalsel- ja isiklikku konteksti. Muusika toime määravad muusika iseloom, inimese individuaalsed omadused ja situatsioonitegurid.”

ERMi programmijuht **Siim Angerpikk** rääkis helidega katsetamisest muuseumis. “Heli ülesanne muuseumi keskkonnas on edastada kommunikatsiooni ja infot, pakkuda emotsionaalset elamust ning ilmestada ruumi.

Tähtis on esitada küsimus: kuidas see näitus kõlab? Kuigi näitus sõnana on seotud nägemismeelega, siis on heli ikkagi oluline.

Tuues näitena 2010. näituse “Muuseum näitab keelt”, mis oli eksperimentaalne oma lähenemises, näitusel kasutati nn. rääkivaid päid, kus kõik rääkisid korraga. Sarnaselt 2014. aasta “1944. Meri läände” näitusel oli palju rääkivaid eksponaate, kuid nad rääkisid erineva helitugevusega. Lisaks vaatas 2010. aasta näitust “Uus hoone / ERM 101”, mis lõi meeoleu ehituse protsessist koos muusikaga.

Akustik **Linda Madalik** tegi ülevaate ruumiakustikast ja sellega seonduvatest nüanssidest.

“Muuseumide kavandamisel on prioriteet arhitektuur, mitte akustika, mis tavaliselt ei ole akustikale soodne, sest muuseumides on suured ja kõlavad ruumid ning kasutatakse betooni, klaasi ja teisi materjale, mis soodustavad ruumi kõlavust. Põhilised akustika parameetrid on järelkõlakestus, kõnest arusaadavus, müratase ja heliisolatsioon. Muuseumide akustika planeerimiseks norme pole, kuigi mitmete teiste hoonete puhul on.

Müra tekitavad liiklus, tehnikaseadmed, külastajad, multimeedia, muusika, giidi juhitud grupid ja peegeldunud heli.

Muuseumiruum on mitmeotstarbeline ruum, erinevad tegevused (näitus, seminar, kontsert) vajavad aga erinevaid helitingimusi. Kõige parem oleks muudetava akustikaga ruum.”

Helilooja **Taavi Tulev** rääkis muuseumide jaoks tehtud heliloomest.

“Ajaloomuuseumi Suurgildi hoonesse kujundasid helifoonid ja lõin heli. Kuna maja on muinsuskaitse all, siis ei tohtinud heliallikaid ära peita. Vastukaja tehtule on olnud positiivne.

Loomisel on ERMi uus püsinäitus, kus helid loovad tunde avarast ruumist ja loodusest.

Suhtumine helikujundusse – mida rohkem on otsustajaid, seda kehvem on tulemus. Ei tajuta töö suurust ja ei teata võimalusi, mida heliga teha saab.

Probleemid – halb akustika, müratekitajad, töötajad, esteetika (helikeskkond peab olema nähtamatu).

Soovitused – näitust koostades tuleb heli kujundamise peale mõelda juba varakult; arvestada piirangutega; maskeerida foon, st asendada stressi tekitavad helid millegi neutraalsega (valge müra); projekteerida teadlikult - kuhu lähivad kõlarid ja kuidas nad välja näevad.”

Helilooja **Timo Steiner** arutles, kas muuseum kui avalik ruum on 21. sajandil vaikuse tempel?

“Avalikus ruumis polegi peaaegu kohta, kuhu müra eest põgeneda. Mürarikkas kohas võiks olla muuseum, kuhu vaikusesse minna. Käisin nädalavahetusel 11 muuseumis, leidsin vaikust, mis mõnes kohas ka rusus. Muuseumisse sisenemine on kohe meeldiv, kui tervitab mõnus heli, nagu ukse kriuksumine või sobilik vaikne muusika. Vaheldusrikkus on võti, kui saad minna vahepeal vaiksesse või teistsugusesse keskkonda. Muuseumid olidki vaheldusrikkad, uutes muuseumides olid helitaustad ilusasti välja mängitud, majamuuseumides on loomulikus ruumis hea akustika.”

Päeva lõpetas kultuuriminister Indrek Saare tervitus muuseumipäeva puhul.